Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi www.esosder.org
Electronic Journal of Social Sciences ISSN:1304-0278
Kış-2019 Cilt:18 Sayı:69 (218-231) Winter-2019 Volume:18 Issue:69

TÜRKİYE'DE ZİHİNSEL ENGELLİ ÖĞRENCİLERE HİZMET VEREN ÖZEL EĞİTİM OKULLARI, MÜZİK ÖĞRETMENLERİ ve MÜZİK SINIFLARININ DURUMUNUN İNCELENMESİ[1]

THE ANALYSIS OF THE STATUS OF SCHOOLS, MUSIC INSTRUCTORS AND CLASSROOMS THAT DO SPECIAL EDUCATION WITH MENTALLY DISABLED STUDENTS IN TURKEY

Eylem DAYI[2] - Ferda GÜRKAN ÖZTÜRK[3]

Öz

Bu araştırmanın amacı Türkiye'de zihinsel engelli öğrencilere hizmet veren özel eğitim okullarında görev yapan müzik öğretmenlerinin sayıları, okul türü, bu okullardaki müzik sınıfı sayısı ve teknolojik donanımlarını belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden olan doküman analizi ve görüşme tekniği kullanılmıştır. Elde edilen verilerin betimsel analiz sonuçları tablo ve grafikle gösterilmiştir. 2016-2017 öğretim yılında zihinsel engelli öğrencilerin eğitim aldığı kurumlarda bulunan müzik odası sayısı ve bu kurumlarda çalışan müzik öğretmeni sayısına yönelik veriler Milli Eğitim Bakanlığı İstatistik Daire Başkanlığından temin edilmiştir. Elde edilen verilerden Türkiye genelinde toplam 1219 özel eğitim okulu olduğu, bu okullarda çalışan 560 müzik öğretmeni ve 233 müzik odasının olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, Türkiye'de yedi coğrafi bölgedeki zihinsel engelli öğrenciler için eğitim veren özel eğitim okullarında müzik sınıflarının teknolojik donanımlarının olup olmadığını belirlemek için zihinsel engelli öğrencilerin okullarında çalışan 44 öğretmenle görüşme yapılmıştır. Öğretmenler, müzik sınıflarının çok azında teknolojik müzik aleti olduğu ve teknolojik müzik aleti olan sınıflarda ise çoğunlukla elektronik org, dijital piyano, elektronik bateri kullandıklarını belirtmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Zihinsel engelli, Özel eğitim okulları, Müzik eğitimi, Teknoloji.

Abstract

The purpose of this study is to detect the number of music instructors, type of school, the number of music classrooms in these schools and technological equipment in schools that provide special education for mentally disabled children in Turkey. Document analysis and interview technique, among the qualitative research methods, was used in this study. The obtained data was shown in tables and graphics. The number of music rooms and the number of music teachers working in the institutions for the students affected by mental disabilities were obtained from the Ministry of National Education, Department of Statistics, as of 2016-2017. From the data obtained, it was concluded that there are a total of 1219 institutions that provide special education, and there are 560 music instructors and 233 music rooms in these schools. In addition, a study has been conducted with 44 music instructors in seven regions of Turkey whom are working in these special schools in order to detect the technological hardware of these institutions. The instructors stated that very few of the classrooms in these schools are equipped with technological music instruments, and that the ones that are equipped have electronic org, digital piano, and electronic drum.

Keywords: Mental disability, Special education schools, Music education, Technology.

[1] Bu çalışmanın özeti ve sonuçları, 3. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu 2017' de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

[2] Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, dayeylem@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1020-5846

[3] Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, ferdagurgan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9664-266X

Makale Türü: Araştırma Makalesi – Geliş Tarihi:23/05/2018 – Kabul Tarihi: 02/01/2019
DOI:10.17755.ESOSDER.426211

1. GİRİŞ

Türkiye'de özel eğitim hizmetleri 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK,1997) ve buna bağlı olarak Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (ÖEHY, 2018) ile düzenlenmektedir. ÖEHY (2018) de, "özel eğitim ihtiyacı olan birey, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey" olarak tanımlanmaktadır. Bu genel tanım, farklı özelliklere sahip özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin tamamını kapsamaktadır. Bu bağlamda yönetmelikte engel grupları, "görme, işitme, bedensel engelli, hafif, orta, ağır ve çok ağır düzeyde zihinsel engelli, hafif, orta ve ağır düzeyde otizmi olan birey ve özel yetenekli birey" olarak sınıflandırılmıştır. ÖEHY (2018) de zihinsel engelli bireyler;

Hafif düzeyde, "zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine sınırlı düzeyde ihtiyacı olan birey". Orta düzeyde, "zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ve destek eğitim hizmetine yoğun şekilde ihtiyacı olan birey". Ağır düzeyde, "zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle yaşam boyu süren, yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey". Çok ağır düzeyde, "zihinsel yetersizliği yanında öz bakım, günlük yaşam ve temel akademik, becerilerini kazanamayan yaşam boyu bakım ve gözetime ihtiyacı olan birey" olarak tanımlanmaktadır.

ÖEHY (2018) incelendiğinde özel eğitimin tanımında özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitiminde özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile bireylerin bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterliliklerine uygun ortamlara özellikle vurgu yapılmaktadır. Buna bağlı olarak zihinsel engelli bireylerin bulunduğu okul kademelerinde dersler özel eğitim öğretmenleri tarafından okutulmaktadır (ÖEHY, 2018). Ancak zihinsel engelli öğrencilere hizmet veren özel eğitim okullarının programları incelendiğinde her kademede müzik, görsel sanatlar gibi özel yetenek gerektiren derslerin de olduğu görülmektedir. ÖEHY (2018) de,

" …… ilkokullarda din kültürü ahlak bilgisi ve diğer kademelerdeki din kültürü ve ahlak bilgisi, görsel sanatlar, müzik ve beden eğitimine ilişkin dersler ile meslek dersleri ilgili alan öğretmenleri tarafından okutulur. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere özel eğitim öğretmeni de ders işlenişine destek vermek üzere katılır….." ifadesi yer almaktadır.

Özel eğitim ihtiyacı olan diğer engel grupları gibi zihinsel engelli bireylere eğitim veren ortaokul ve lise düzeyindeki okullarda özel yetenek gerektiren derslerden biri olan müzik dersini, alan öğretmenleri yürütmektedir. Bu derslerde müzik öğretmenine özel eğitim öğretmeni de eşlik etmektedir. Bu hem müzik öğretmenlerinin zihinsel engelli öğrenciler hakkında bilgilerinin olmasını hem de her iki öğretmen arasında bir işbirliği sürecinin olması gerektiğini göstermektedir (Eren, 2014). Öğretmenlerin giderek artan ve genişleyen bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlama gibi karmaşık sorumluluklarını yerine getirmelerinin ancak öğretmenlerin yeteneklerini birleştirmeleriyle mümkün olabileceğini vurgulamaktadır (Friend ve Cook, 2010).

Müzik, eğitimin her kademesinde yer alan öğrenme alanlarındandır. Hem normal gelişim gösteren hem de zihinsel engelli öğrenciler için uygun ortam ve destek sağlandığında müzik öğretimi, gelişimsel alanları destekleyen pek çok boyut/etkinlik barındırmaktadır. Müzik etkinlikleri ile bireylerin iletişim, işbirliği, akran kabulü gibi boyutlarda sosyal gelişimi; dikkati sağlama, sürdürme, öğrenme ve müziksel gelişim boyutlarında bilişsel gelişimi; hareket etme, bedensel farkındalık gibi boyutlarda da fiziksel gelişimi desteklenmektedir (Hooper, Wigram, Carson ve Lindsay, 2008). Müzik eğitimi, öğrencilerin

günlük yaşam, dil ve iletişim becerileri, sosyal, psikomotor beceriler yanında akademik becerilerin öğretilmesinde (Çadır, 2008; Kırşehirli, 2011; Önal, 2010; Zelyurt, 2015) ve edindikleri bilgilerin pekiştirilmesinde de önemli bir yer tutmaktadır.

Zihinsel engelli öğrencilerin eğitim-öğretiminde etkin olan müzik eğitiminin amacına ulaşabilmesi için, doğru programlar (Karabulut, Karabulut ve Yıkmış, 2016), programları uygulayacak öğretmen (Hourigan, 2007), programların uygulanacağı sınıf (Nacakcı ve Dalkıran, 2016) ve bu sınıfın teknolojik donanımı (Lee, 2015) da önemlidir. Bu nedenle öğretmenlerin niteliğinin ve programın uygulanacağı ayrı bir müzik sınıfının olması ve teknolojik donanımın değerlendirilmesi gerekmektedir.

Teknolojideki ilerlemeler, öğrenciler ve çoğumuz için sıradan ve bazen olağanüstü şeylerin oldukça kolay ve verimli bir şekilde yapılmasını sağlamıştır (Bryant ve Bryant, 2003). Eğitimciler, teknolojik araçları öğretim materyallerinde kullanarak çok geniş bir öğrenci kitlesine ulaşabilmektedirler. Özel eğitimin konuları içerisinde yer alan olan "Destekleyici Teknolojiler" (Assistive Technologies) özel eğitimin başarıya ulaşmasında anahtar rolü oynamaktadır. Yardımcı teknoloji, bir nesne, bir aracın ya da bir sistemin bir parçası olabilir (Blackhurst, 1997; Edyburn, 2000, 2013).

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD), "Özürlüler için Bireysel Eğitim Yasası" na (IDEA, 1990) göre yardımcı teknoloji hizmetleri ile yardımcı teknoloji cihazları tanımı yapılmış ve okullara yasal zorunluluk getirilmiştir. Yasada yardımcı teknoloji, yardımcı teknoloji cihazları ve yardımcı teknoloji hizmetleri olarak gruplanmıştır. ABD de yardımcı teknolojiler okul BEP ekibi için zorunlu hale gelmiştir. Yardımcı teknoloji "engelli öğrencilerin işlevsel yeterliklerini korumak, geliştirmek, ya da sürdürmek için kullanılan ürün sistemi" olarak tanımlamaktadır (Engelli Bireyler Eğitim Geliştirme Yasası 2004).

Elektronik cihazlar ve araçlar da dahil olmak üzere birçok cihaz yardımcı teknoloji olarak sınıflandırılmıştır. Örneğin skoog gibi elektronik aletler, çalınması daha zor olan geleneksel aletlere alternatifler sunmaktadır (http://www.Mybreathmymusic.com/en/). Bunun yanında soundbeam (http://www.soundbeam.co.uk/), sensörlerden küçük (örneğin, göz kırpması) ya da büyük hareketlere (örneğin, bir sahnede hareket eden bir tekerlekli sandalye) yanıt veren ve önceden kaydedilen müziği çalma özelliğine sahip bir teknolojik alettir (Watts, Mccord ve Blair 2016).

Öğretmenler için teknoloji destekli öğretim "dersi planlama ve uygulama aşamasında" kolaylık sağlamaktadır (Bozkurt, 2017). Teknoloji kullanımı engelli bireylerin hedeflenen bilgileri daha kolay, kalıcı ve hızlı bir şekilde öğrenmelerine fırsat vererek öğrenme sürecini daha aktif ve eğlenceli hale getirmektedir. (Bozkurt, 2017; Bryant ve Bryant, 2003). Bu durum, öğrencilerin başarısını ve motivasyonunu arttırmakta ve bunu gören öğretmenin de başarı ve motivasyonu olumlu yönde etkilenmektedir (Bozkurt, 2017).

Zihinsel engelli öğrencilerle ilgili yapılan araştırmalarda alan yazın incelendiğinde, müziğin akademik başarıya olan etkisine, müzik terapi öğretim yöntemi ile engelli bireylerin sosyal becerilerini geliştirmeye, teknolojik müzik aletlerinin müzik etkinlikleri içinde kullanılmasının etkisine yönelik araştırmaların olduğu görülmektedir. Turan (2006), yüksek lisans tezinde özel eğitim alanında müzik dersi işleyen öğretmenlerin, müzik dersinden faydalanmada karşılaştıkları sorunları belirlemeyi amaçlamıştır. Öğretmenlerin müzik dersi ile ilgili yeterliliklerinin düşük bir düzeyde olduğu görülmüş, dersin işlenmesi sırasında kullanılan materyallerin yetersiz ve eğitim öğretim ortamlarının da müzik dersi işlemeye uygun olmadığı belirlenmiştir. Özel eğitim müzik dersi programlarının ve özel eğitim ile ilgili yayınların da yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çakır Doğan (2011), Türkiye'de ilköğretim okullarında öğrenim gören eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilere verilen müzik eğitiminin, uygulanan müzik dersi öğretim programı, ders işlenişi ve derslerin işlendiği sınıf

ortamı açısından durumunu tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmada sınıflarda bulunan genel öğretim araç gereçleri içerisinde en çok CD çalar ve bilgisayarın kullanıldığı; araç gereçlerinin müzik dersi işlemek için yeterli olmadığı sonucuna varmıştır. Lee (2015), çok engelli olan çocukların gelişimini iyileştirmek için soundbeam teknolojisiyle müzik etkinliklerinin etkisini araştırmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre soundbeam teknolojisinin kullanıldığı müzik etkinlikleri aracılığıyla deneklerin olumlu duygularının giderek daha fazla ortaya çıktığı ve iletişim becerileri üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu gözlenmiştir.

Hem müzik eğitimi hem de zihin engelli öğrencilerin eğitimi alanlarında yapılan araştırmalar olmasına rağmen bu konuda yazılı kaynakların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir.

Bu araştırma, Türkiye'de zihinsel engelli öğrenciler için var olan özel eğitim okullarında görev yapan müzik öğretmenlerinin sayıları, okul türü, bu okullardaki müzik sınıfı sayısı ve teknolojik donanımlarını belirlemek amacıyla yapılan bir çalışmadır. Bu çalışma, müzik sınıflarının durumunu belirleme, konuyla ilgili yasa yapıcılar ve uzmanlara var olan durumu yansıtarak yapılabilecekler konusunda öneriler sunmanın yanında alana Türkçe kaynak kazandırılmasında önemli rol oynamaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, elde edilen verilerin tek tek okunarak derinlemesine incelenip veriler arasındaki ilişkileri ortaya çıkararak araştırma sonuçlarının sunulmasını sağlar (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2014; Merriam 2002). Nitel araştırmalarda, araştırılan durumu doğal ortamında gerçekçi bir şekilde ortaya koymak için gözlem, görüşme, doküman analizi gibi veri toplama yöntemleri kullanılmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden olan doküman analizi ve görüşme tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen konuyla ilgili yazılı materyallerin (müfredat yönergeleri, eğitimle ilgili resmi belgeler, periyodik yazılı kaynaklar vb.) incelendiği veri toplama yöntemidir. Doküman analizi, bir araştırma problemine yönelik belirli bir zaman diliminde ortaya koyulan ya da ilgili konuda birden fazla kaynağın değişik aralıklarla ortaya koyduğu dokümanların geniş bir zaman dilimine yönelik analizini yapamaya elverişlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada görüşme tekniklerinden yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, hem araştırılan konuya yönelik sabit seçenekli cevaplamayı hem de ilgili konuda ek sorular ile ek açıklamalara izin vererek, konu ile ilgili derinlemesine bilgi edinilmesini sağlamaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2014).

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan doküman analizine yönelik veriler, 2018 yılında güncellenmiş olan özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinden ve Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığının yayınladığı Milli Eğitim İstatistiklerinin (örgün eğitim) 2010-2017 yılları arasındaki verilerinden elde edilmiştir.

Okul türlerinin özellikleri için 2012 (https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_08/27113614_ozelegitim21temmuz2012.doc) ve 2018 (http://orgm.meb.gov.tr/_meb_iys_dosyalar/ 2018_07/09101900_ozel_egitim_hizmetleri_ yonetmeligi_ 07072018.pdf)

yılında güncellenmiş olan ÖEHY'ne internet üzerinden ulaşılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığının yayınladığı Milli Eğitim İstatistiklerinin (örgün eğitim) 2010-2017 yılları arası verileri, Milli Eğitim Bakanlığı İstatistik ve Performans Yönetimi

Daire Başkanlığından elde edilmiştir. Bu süreçte araştırmacıların çalışmakta olduğu kurum aracılığıyla 2010-2017 yılları arasında özel eğitim anaokulu ve sınıflarının, zihin engelliler için özel eğitim uygulama ve özel eğitim iş uygulama ile özel eğitim mesleki eğitim merkezlerinin sayısı, bu okullarda çalışan müzik öğretmeni sayısı, müzik odasının olup olmadığı, müzik odalarının teknolojik donanımları ve türleri hakkında doküman sağlanmasına yönelik dilekçe ile başvuru yapılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı İstatistik ve Performans Yönetimi Daire Başkanlığından elde edilen dokümanlardan "2010-2017 yılları arasında özel eğitim anaokulu ve sınıflarının, zihin engelliler için özel eğitim uygulama ve özel eğitim iş uygulama ile özel eğitim mesleki eğitim merkezlerinin sayısı, bu okullarda çalışan müzik öğretmeni sayısı, müzik odasının olup olmadığına" yönelik veriler elde edilebilirken "müzik odalarının teknolojik donanımları ve türleri" hakkında herhangi bir veri olmadığı belirlenmiştir. Bunun üzerine bu okulların müzik odalarının teknolojik donanımları ve türleri hakkında bilgi edinmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Form "sınıfınızın müzik eğitimi açısından teknolojik donanımı ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?" şeklinde bir açık uçlu soru ve bu soruya ilişkin "sınıfınızda teknolojik müzik aleti/leri var mı?" şeklinde ekte bir soru ve son olarak da "teknolojik müzik aleti var" cevabı veren öğretmenlere sorulmak üzere "hangi müzik aleti/leri var?" şeklinde birbirine bağlantılı sorulardan oluşmaktadır. Sorular hazırlandıktan sonra alanda çalışan üç uzmandan soruların amaca uygunluğu ve anlaşılırlığını belirlemek amacıyla görüş alınmıştır. Ayrıca soruların anlaşılırlığını ölçmek amacıyla üç müzik öğretmenine sorular yöneltilerek verdikleri cevaplar kaydedilerek görüşme formu hazırlanmıştır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan bu sorular, telefon aracılığıyla Türkiye'deki farklı illerde çalışan ve çalıştığı okulda müzik odası bulunan 44 müzik öğretmeninin cevaplarının yazılı olarak kaydedilmesiyle yapılmıştır.

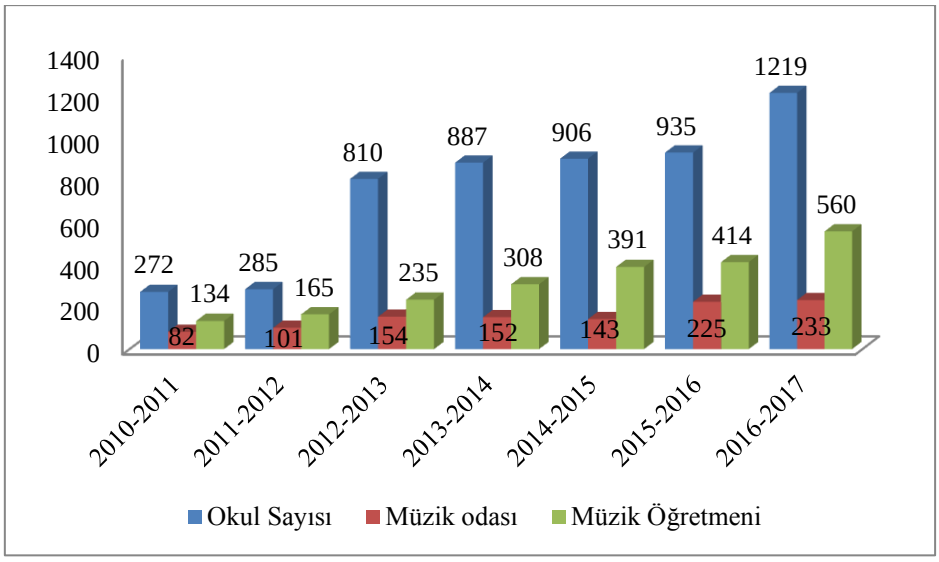
2.3. Verilerin Analizi

Araştırma için elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz verilerin önceden belirlenmiş temalara göre analiz edilmesidir. Bu analiz sürecinde verilerin sistematik ve net bir şekilde sunulması önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmada ilk olarak betimsel analiz aşamalarına göre çerçeve oluşturulmuştur. Buna göre verilerin hangi temalar içinde yer alacağı belirlenmiştir. Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi olan ikici aşamada ise belirlenen temalara uygun veriler analiz edilmiştir. Üçüncü aşamada da olan bulguların oluşturulmasında düzenlenen veriler tanımlanmış ve doğrudan alıntılar yapılmıştır. Verilerin yorumlanmasında ise verilen bilgilerin açıklanarak neden sonuç ilişkileri ortaya koyulmuştur.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, doküman analizi ve öğretmen görüşmelerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığının yayınladığı Milli Eğitim İstatistiklerinin (örgün eğitim) verilerine göre, özel eğitim kurumlarının Türkiye'deki 2010-2017 öğretim yılları arasında özel eğitim okulları/kurumları okul sayısı, müzik odası ve müzik öğretmeni sayıları Grafik 1'de görülmektedir. 2010-2011 öğretim yılında 272 okulda 82 müzik odası, 134 müzik öğretmeni; 2011-2012'de 285 okulda,101 müzik odası, 165 müzik öğretmeni; 2012-2013'de 810 okulda, 154 müzik odası, 235 müzik öğretmeni; 2013-2014'de 887 okulda, 152 müzik odası, 308 müzik öğretmeni; 2014-2015'de 906 okulda, 143 müzik odası, 391 müzik öğretmeni; 2015-2016'de 935 okulda, 225 müzik odası, 414 müzik öğretmeni; 2016-2017'de 1219 okulda, 233 müzik odası, 560 müzik öğretmeni bulunmaktadır.

Grafik 1. *Yıllara Göre Okul Sayısı, Müzik Odası ve Müzik Öğretmeni*

Grafik 1'deki verilere göre Türkiye'de 2010-2017 öğretim yılları arasında okul, bu okullardaki müzik odası ve bu kurumlarda görev yapan müzik öğretmeni sayılarında artış olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada, Milli Eğitim İstatistiklerinin (örgün eğitim) verilerine göre okul sayısı, bu okullardaki müzik odası ve bu kurumlarda görev yapan müzik öğretmeni sayılarında en fazla artışın olduğu 2016-2017 öğretim yılı detaylı olarak incelenmiştir.

2016-2017 öğretim yılında Türkiye genelinde sekiz okul/kurum türünün, toplam 1219 özel eğitim kurumunun, 233 müzik odası ve bu okullarda çalışan 560 müzik öğretmeninin bulunduğu Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo1. *Kurum Türü, Sayısı, Müzik Odası, Müzik Öğretmeni (2016-2017 Öğretim Yılı)*

Okul Türü Sayısı	Okul/Kurum Türü	Okul Sayısı	Müzik Odası	Müzik Öğretmeni
1	Özel Eğitim Anaokulu	33	-	-
2	Özel Eğitim Anasınıfı	139	-	-
3	Özel Eğitim İlkokulu (Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Olan Öğrenciler)	36	6	0
4	Özel Eğitim Ortaokulu (Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Olan Öğrenciler)	43	3	29
5	Özel Eğitim Uygulama Merkezi (I. Kademe)	294	82	86
6	Özel Eğitim Uygulama Merkezi (II. Kademe)	289	29	210
7	Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi (III. Kademe)	242	62	95
8	Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi (III. Kademe)	143	51	140
TOPLAM		1219	233	560

Özel eğitim anaokulu, 37-66 ay arasındaki çocukları, okul ve kurumlar bünyesindeki özel eğitim anasınıfları ise 48-66 ay arasındaki çocukların eğitiminden sorumlu kurumlardır. Tablo 1 incelendiğinde verilere göre 33 özel eğitim anaokulu, 139 özel eğitim anasınıfı bulunmaktadır. Bu okullarda ilgili yönetmelikte genel yetenek derslerine alan öğretmenlerinin gireceğine yönelik bir bilginin olmaması nedeniyle müzik öğretmeni ve müzik odasına yönelik veriler bulunmamaktadır. ÖEHY (2018) 30. maddesi f bendinde "etkinlikler okul öncesi öğretmeni ile özel eğitim öğretmeni tarafından yürütülür" açıklaması yer almaktadır.

36 özel eğitim ilkokulunda (hafif düzeyde zihinsel engelli öğrenciler) 6 müzik sınıfı vardır, fakat müzik öğretmeni bulunmamaktadır. 43 özel eğitim ortaokulunda (hafif düzeyde zihinsel engelli öğrenciler) 3 müzik sınıfı, 29 müzik öğretmeni; 294 özel eğitim uygulama merkezinde (I.kademe) 82 müzik odası, 86 müzik öğretmeni; 289 özel eğitim uygulama merkezinde (II.kademe) 29 müzik odası, 210 müzik öğretmeni; 242 özel eğitim iş uygulama merkezinde (III.kademe) 62 müzik odası, 95 müzik öğretmeni; 143 özel eğitim mesleki eğitim merkezinde (III.kademe) 51 müzik odası ve 140 müzik öğretmeni bulunmaktadır.

Tablo 1'de görüldüğü gibi en fazla okul ve müzik odası "özel eğitim uygulama merkezi (I. kademe)"de, müzik öğretmeni ise "özel eğitim uygulama merkezi (II. kademe)"de bulunmaktadır.

Hafif düzeyde zihinsel engelli öğrenciler için açılan özel eğitim okullarının ilk dört yılı ilkokul; ikinci dört yılı ortaokul olarak adlandırılmaktadır (ÖEHY, 2018).

Tablo 2. *Özel Eğitim İlkokulu ve Ortaokulu (Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli)*

Amaç	• Öz bakım ve günlük yaşam becerileri ile işlevsel akademik becerileri geliştirmek, • Topluma uyumlarını sağlamak,
Okul Özellikleri	• İlköğretim programı takip edilir, • İlköğretimde yabancı dil dersi zorunlu dersler arasında yer almaz, • Sınıf mevcutları en fazla 10 öğrencidir, • Dört yıllık eğitimin sonunda öğrencilere öğrenim belgesi verilir.
Değerlendirme	BEP

Tablo 2'de görüldüğü gibi ilköğretim kurumlarının amacı, öz bakım ve günlük yaşam becerileri ile işlevsel akademik becerileri geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamaktır (ÖEHY, 2012). Dört yıllık okulda Bakanlıkça hazırlanan ilköğretim kurumları programları uygulanmaktadır. Sınıf mevcutları en fazla 10 öğrenci olup ve eğitim sonunda öğrenim belgesi verilmektedir. İlköğretimde yabancı dil dersi zorunlu dersler arasında yer almamaktadır (ÖEHY, 2018). Öğrenciler takip ettikleri eğitim programı temel alınarak BEP ile değerlendirilmektedir (ÖEHY, 2018).

Tablo 3. *Özel Eğitim İlkokulu ve Ortaokulu (Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli) Öğretmenleri*

	İlkokul	**Ortaokul**
Öğretmen	• Özel eğitim öğretmeni • Din kültürü ve ahlak bilgisi	• Özel eğitim öğretmeni • Din kültürü ve ahlak bilgisi • Özel yetenek gerektiren alan öğretmenleri (Müzik, görsel sanatlar, beden eğitimi)

Özel eğitim okullarında, Tablo 3'te görüldüğü gibi hafif düzeyde zihinsel engelli öğrencilere ilkokul ve ortaokullarda dersler özel eğitim öğretmenleri tarafından okutulmaktadır. İlkokullarda din kültürü ve ahlak bilgisi ile ortaokullardaki din kültürü ve ahlak bilgisi, müzik görsel sanatlar ve beden eğitimi alanlarına ilişkin dersler alan öğretmenleri tarafından okutulmaktadır. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere özel eğitim öğretmeni de ders işlenişine destek vermek üzere katılmaktadır (ÖEHY, 2018).

Özel eğitim uygulama merkezi (I. ve II. kademe) orta veya ağır düzeyde zihinsel engelli öğrenciler için açılan okullardır. Özel eğitim uygulama merkezlerinde birinci dört yıl (1, 2, 3 ve 4. sınıflar) I. kademe; ikinci dört yıl ise (5, 6, 7 ve 8. sınıflar) II. kademe olarak isimlendirilmektedir (ÖEHY, 2018).

Tablo 4. *Özel Eğitim Uygulama Merkezi (I. ve II. Kademe)*

Amaç	• Öz bakım ve günlük yaşam becerileri ile işlevsel akademik becerileri geliştirmek, • Topluma uyumlarını sağlamak,
Okul Özellikleri	• Programın süresi her kademede dört yıldır, • Günlük yaşam becerilerini kazanmaya ve işlevsel akademik becerileri geliştirmeye yönelik dersler, • Tuvalet eğitimini kazanamamış, yoğun davranış problemleri gösteren ve grup eğitimine uyum sağlayamayan öğrencilerin grup eğitimine hazırlanması amacıyla bire bir eğitim uygulaması yapılır, • Sınıf mevcutları zihin engelliler için 8'dir, • Dört yıllık eğitimin sonunda öğrencilere öğrenim belgesi verilir.
Değerlendirme	BEP

Yukarıda Tablo 4'te görüldüğü gibi özel eğitim uygulama merkezi (I. ve II. kademe) öz bakım ve günlük yaşam becerileri ile işlevsel akademik becerileri geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak amacıyla açılmıştır. Programın süresi her kademede dört yıldır ve günlük yaşam becerilerini kazanmaya ve işlevsel akademik becerileri geliştirmeye yönelik dersler bulunmaktadır (ÖEHY, 2012, 2018). Bu kurumlarda tuvalet eğitimini kazanamamış, yoğun davranış problemleri gösteren ve grup eğitimine uyum sağlayamayan öğrencilerin grup eğitimine hazırlanması amacıyla bire bir eğitim uygulaması yapılır. Sınıf mevcutları zihin engelliler için 8'dir (ÖEHY, 2018). Dört yıllık eğitimin sonunda öğrencilere mezuniyette öğrenim belgesi verilir. Okulda uygulanan eğitim programı temel alınarak öğrencilerin BEP'leri hazırlanarak başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınmaktadır (ÖEHY, 2018).

Tablo 5. *Özel Eğitim Uygulama Merkezi (I. ve II. kademe) Öğretmenleri*

	Özel Eğitim Uygulama Merkezi I	**Özel Eğitim Uygulama Merkezi II**
Öğretmen	• Özel eğitim öğretmeni • Din kültürü ve ahlak bilgisi	• Özel eğitim öğretmeni • Din kültürü ve ahlak bilgisi • Özel yetenek gerektiren alan öğretmenleri (Müzik, görsel sanatlar, beden eğitimi)

Tablo 5'te görüldüğü gibi ilkokullarda din kültürü ve ahlak bilgisi ile ortaokullardaki din kültürü ve ahlak bilgisi, müzik, görsel sanatlar ve beden eğitimi alanlarına ilişkin dersler alan öğretmenleri tarafından okutulmaktadır. Burada da alan öğretmeni tarafından okutulan derslere özel eğitim öğretmeni de ders işlenişine destek vermek üzere katılmaktadır (ÖEHY, 2018).

Tablo 6. *Özel Eğitim İş Uygulama Merkezleri (III. Kademe)*

Amaç	• Temel yaşam becerilerini geliştirmek, • Topluma uyumlarını sağlamak, • İş ve mesleğe yönelik beceriler kazandırmak.
Okul Özellikleri	• Özel eğitim uygulama okulunda (II. kademe) veya bu okulun programını uygulayan özel eğitim sınıfında eğitimini tamamlayan öğrenciler ile ortaöğretim programlarına devam edemeyecek durumdaki orta ve ağır düzeyde zihinsel engelli öğrenciler için açılır, • Bakanlıkça hazırlanan özel eğitim programı uygulanır, • Programda yer alan iş becerilerine yönelik kazanımlara ilişkin uygulamalar derslikte ve uygulama sınıfında yürütülür, • Sınıf mevcutları en fazla 8 öğrencidir, • Dört yıllık eğitimin sonunda öğrencilere "Özel Eğitim Uygulama Okulu Diploması" verilir.
Değerlendirme	BEP

Tablo 6'da görüldüğü gibi, temel yaşam becerilerini geliştirmek topluma uyumlarını sağlamak, iş ve mesleğe yönelik beceriler kazandırmak amacıyla açılmış iş okullardır (ÖEHY, 2012). Bu okullara özel eğitim uygulama okulunda (II. kademe) veya bu okulun programını uygulayan özel eğitim sınıfında eğitimini tamamlayan öğrenciler ile ortaöğretim programlarına devam edemeyecek durumdaki orta ve ağır düzeyde zihinsel engelli öğrenciler devam etmektedir. Özel eğitim iş uygulama merkezlerinde bakanlıkça hazırlanan özel eğitim programı uygulanmaktadır. Programda yer alan iş becerilerine yönelik kazanımlara ilişkin uygulamalar derslikte ve uygulama sınıfında yürütülmektedir. Sınıf mevcutları en fazla 8 öğrenciden oluşmaktadır (ÖEHY, 2018).

ÖEHY 2018 madde 32, e bendinde ……. *öğrencilere mezun olduklarında " Özel Eğitim Uygulama Okulu (III. Kademe) Diploması" düzenlenir. Bu diploma, özel eğitim uygulama okulu mezunu olan bireylere yükseköğretime devam etme ve bağımsız iş yeri açma hakkı vermez. Ancak bireylerin kamuda bir işte istihdam edilmesi durumunda bireylerin meslek lisesi mezunlarına tanınan özlük haklarından yararlanmalarını sağlar….* yer almaktadır.

Okulda uygulanan eğitim programı temel alınarak öğrencilerin BEP'leri hazırlanmakta başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınmaktadır (ÖEHY, 2012, 2018).

Tablo 7. *Özel Eğitim İş Uygulama Merkezleri (III. Kademe) Öğretmenleri*

Öğretmen	• Özel eğitim öğretmeni	
	• Meslek öğretmenleri	• Tarım, el sanatları vb.
	• Özel yetenek gerektiren alan öğretmenleri	• Beden eğitimi, görsel sanatlar, müzik
		• Din kültürü ve ahlak bilgisi

Tablo 7'de görüldüğü gibi bu okullarda, dersler özel eğitim öğretmenleri, tarım, el sanatları vb. iş becerilerine yönelik dersler meslek öğretmenleri ve özel yetenek gerektiren beden eğitimi, görsel sanatlar ve müzik ile din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri ise alan öğretmenleri tarafından okutulmaktadır. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere özel eğitim öğretmeni de ders işlenişine destek vermek üzere katılmaktadır (ÖEHY, 2018).

Tablo 8. *Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezleri (III. Kademe)*

Amaç	• İş ve mesleğe yönelik bilgi ve beceriler kazandırmak.
Okul Özellikleri	• Akademik bilgi ve becerileri içeren özel eğitim programı ile meslek alanları ve dallarına yönelik mesleki eğitim programı uygulanır, • Sınıf mevcutları en fazla 10 kişiden oluşur, • Programın süresi dört yıldır, • Okullarda alan ve dalların açılıp kapatılması ile ilgili iş ve işlemler Bakanlıkça belirlenir, • Programın dokuzuncu sınıfında meslek alanlarına yönelik atölye ve laboratuvarlarda okutulan uygulamalı meslek derslerindeki temel becerilerin öğretiminin yanı sıra meslek alanları ve dalları hakkında genel bilgilendirme yapılır, • BEP geliştirme biriminin kararı doğrultusunda öğrenciler için dokuzuncu sınıfın sonunda alan ve dal seçimi yapılır, • 11. sınıfta kısmen bazı alanlarda 12 sınıfta ise işletmelerde mesleki eğitim görürler, • İşletmelerde mesleki eğitime devam edemeyen öğrenciler teorik ve uygulamalı eğitimlerini programları temel alınarak okulda sürdürürler, • Öğrencilere mezun olduklarında "Özel Eğitim Meslek Okulu Diploması" verilir.
Değerlendirme	BEP

Tablo 8'de görüldüğü gibi, özel eğitim mesleki eğitim merkezlerinde (meslek okullarında) akademik bilgi ve becerilerin yanında iş ve mesleğe yönelik bilgi ve becerilerin eğitimine yönelik uygulamaların da yer aldığı eğitim programı uygulanır. Sınıf mevcutları en fazla 10 kişiden oluşur. Programın süresi dört yıldır (ÖEHY, 2012, 2018). Okullarda alan ve dalların açılıp kapatılması ile ilgili iş ve işlemler Bakanlıkça belirlenmektedir. Programın dokuzuncu sınıfında meslek alanlarına yönelik atölye ve laboratuvarlarda okutulan uygulamalı meslek derslerindeki temel becerilerin öğretiminin yanı sıra meslek alanları ve dalları hakkında genel bilgilendirme ve BEP geliştirme biriminin kararı doğrultusunda öğrenciler için dokuzuncu sınıfın sonunda alan ve dal seçimi yapılmaktadır. On birinci sınıfta kısmen bazı alanlarda on ikinci sınıfta ise işletmelerde mesleki eğitim görmektedirler. İşletmelerde mesleki eğitime devam edemeyen öğrenciler, teorik ve uygulamalı eğitim programları temel alınarak eğitimlerini okulda sürdürmektedirler (ÖEHY, 2018).

Öğrencilere mezun olduklarında "Özel Eğitim Meslek Okulu Diploması" verilmektedir (ÖEHY, 2018). Bu belge yükseköğretime devam etme hakkı sağlamaz, ancak bireylerin kamuda bir işte istihdam edilmesi durumunda meslek lisesi mezunlarına tanınan özlük haklarından yararlanmalarını sağlamaktadır (ÖEHY, 2018). Bu program temel alınarak BEP hazırlanarak, bireylerin başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınmaktadır (ÖEHY, 2018).

Tablo 9. *Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezleri (III. Kademe) Öğretmenleri*

Öğretmen	• Özel eğitim öğretmeni	
	• Meslek öğretmenleri	• Tarım, el sanatları vb.
	• Özel yetenek gerektiren alan öğretmenleri	• Beden eğitimi, görsel sanatlar, müzik
		• Din kültürü ve ahlak bilgisi

Yukarıda Tablo 9'da görüldüğü gibi meslek okullarında dersler özel eğitim öğretmenleri tarafından okutulmaktadır. Ancak, özel yetenek gerektiren müzik, görsel sanatlar, beden eğitimi dersleri ve meslek dersleri ile din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin alan öğretmenleri tarafından okutulması esastır. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere özel eğitim öğretmeni de katılmaktadır (ÖEHY, 2018).

Bu araştırmada, zihinsel engelli öğrenciler için hizmet veren özel eğitim okullarında görev yapan müzik öğretmenleri ile yapılan görüşme sonuçları Tablo 10'da görülmektedir. "Sınıfınızın müzik eğitimi açısından teknolojik donanımı ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?" şeklindeki açık uçlu soruya verilen cevaplardan ve bu soruya ek olarak "sınıfınızda teknolojik müzik aleti/leri var mı?" sorusuna 19'u yani %43.18'i var, 25'i yani %56.82'sı yok yanıtını vermişlerdir. Bu da müzik sınıflarının çok azında teknolojik müzik aleti olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 10. *Müzik Sınıfında Teknolojik Müzik Aleti Olması Durumu*

Teknolojik Müzik Aleti	Sayı	Yüzde
Var	19	% 43.18
Yok	25	% 56.82

"Müzik sınıfında teknolojik müzik aleti var mı?" sorusuna "evet" cevabı veren öğretmenlere yöneltilen "Müzik sınıflarında hangi teknolojik müzik aletinin olduğu?" sorusuna öğretmenlerin yanıtı daha çok elektronik org, dijital piyano, elektronik bateri kullandıkları yönünde olmuştur. Bu sonuç ise sınıflarda teknolojik müzik aletlerinin çeşitliliğinin yetersiz olduğunu göstermektedir.

4. TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu araştırmada, Türkiye'de zihinsel engelli öğrenciler için hizmet veren özel eğitim okullarında görev yapan müzik öğretmenlerinin sayıları, okul türü, bu okullardaki müzik sınıfı sayısı ve teknolojik donanımlarını belirlemek amaçlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığından alınan verilere göre 2016-2017 öğretim yılında Türkiye genelinde toplam 1219 özel eğitim kurumu olduğu belirlenmiştir. Ayrıca veriler 2010 yılından itibaren de kurum sayısında bir artışın olduğunu da göstermektedir. 573 sayılı KHK (1997) ve buna bağlı olarak şekillenen ÖEHY (2018) yetersizliği olan çocukların eğitim ortamlarıyla ilgili olarak en yeni ve kritik kavramlar en az sınırlandırılmış eğitim ortamı ve kaynaştırmadır. En az sınırlandırılmış ortam tanımında özel eğitime ihtiyacı olan bireyin; toplumla bütünleşmesini sağlamaya yönelik sosyal, öz bakım, dil ve iletişim alanlarındaki davranışlar ile düzeyine uygun akademik ve mesleki bilgi ve becerileri kazandırmak amacıyla destek eğitim hizmetlerinin de verildiği ve mümkün olduğunca yetersizliği olmayan akranlarıyla bir arada olmasını sağlayan en uygun eğitim ortamına vurgu yapılmaktadır. Türkiye'de bugün hem yasal düzenlemelerde bu durum açıkça ifade edilirken ve kaynaştırma hatta bütünleştirmeden bahsedilirken dünya büyük ölçüde kaynaştırma eğitim sistemine geçiş yaparken ayrı eğitim kurumlarının sayısındaki bu artış düşündürücüdür.

2016-2017 öğretim yılında Türkiye genelindeki kurum sayısındaki artışın yanında bu kurumlarda çalışan müzik öğretmeni sayısının 560, bu kurumların müzik odasının 233'e yükseldiği görülmektedir. Yine 2010 yılından itibaren hem müzik öğretmeni hem de okullardaki müzik sınıflarında da bir artış gözlenmektedir. Bu artış nispeten olumlu düşünülebilir. Çünkü okul sayısına göre hem müzik öğretmeni hem de müzik sınıfı sayısının daha fazla olması beklenmektedir.

ÖEHY 2018'e göre hafif, orta ve ağır düzeyde zihinsel engelli öğrencilere ilkokul ve ortaokullarda dersler özel eğitim öğretmenleri tarafından okutulmaktadır. İlkokullarda din kültürü ve ahlak bilgisi dersi dışındaki müzik, görsel sanatlar ve beden eğitimi alanlarına ilişkin dersler de alan öğretmenleri yerine özel eğitim öğretmeninin sorumluluğuna verilmiştir. Bu durum özel yetenek gerektiren derslerin amacına uygun olarak yürütülmesini tartışmalı hale getirmektedir. Çünkü özel eğitim öğretmenlerinin lisans düzeyinde her bir özel yetenek alanıyla ilgili tek bir ders almaktadır. Ayrı bir uzmanlık gerektiren bu derslerin aynı ikinci ve üçüncü kademe düzeyindeki okullarda olduğu gibi alanında uzman öğretmenler tarafından okutulması ve özel eğitim öğretmenin de ders işlenişine destek vermek üzere katılması, derslerin nitelikli bir şekilde işlenebilmesi için önemlidir.

Türkiye'de yedi coğrafi bölgedeki zihinsel engelli öğrenciler için hizmet veren özel eğitim okullarında görev yapan 44 müzik öğretmeniyle müzik sınıflarının ve bu müzik sınıflarında teknolojik müzik aleti olup olmadığını belirlemek için görüşme yapılmıştır. 19 öğretmen müzik sınıflarının olmadığını belirtmiştir. Naçakcı ve Dalkıran'nın (2016) zihin engelli bireylerin eğitim-öğretim gördükleri özel eğitim okullarında müzik dersi ve uygulama faaliyetlerinden nasıl yararlandıklarını ve bu okullardaki müzik dersinin uygulanma biçimlerini tespit eden çalışması da araştırmamızı desteklemektedir. Araştırmanın sonucunda özel eğitim okullarında görev yapan müzik öğretmenleri çoğunlukla derslerde zihin engelli bireylere özel olarak tasarlanmış müziksel etkinlikleri yapabilecekleri bir müzik dersliğinin olmadığını belirtmişlerdir.

Bu araştırmada 25 müzik öğretmeni müzik sınıflarının bulunduğunu ve sınıflarında daha çok elektronik org, dijital piyano, elektronik bateri kullandıkları belirtmişlerdir. Bu sonuç ise sınıflarda teknolojik müzik aletlerinin çeşitliliğinin arttırılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Örneğin soundbeam, çok ağır fiziksel veya zihinsel engelli bireylerin müzik ve

ses kullanarak ifade ve iletişim kurabildikleri bir ortam sağlayan bir teknolojik müzik aracıdır (Lee, 2016). Lee, 2010 yılında yaptığı araştırmada soundbeam teknolojisinin 4 yaşında otistik bir çocuğun problem davranışları, dil gelişimi, dikkat süresi ve bilişsel gelişimi üzerine olumlu etkileri olduğunu 2011 yılında yaptığı diğer bir araştırmada da 4 yaşında William sendromlu ve fiziksel yetersizliğe sahip bir kız çocuğunun psikomotor becerilerini ve dikkat süresini artırmada soundbeam teknolojisiyle müzik etkinliklerinin birlikte sunulmasının etkili olduğunu göstermiştir. Türkiye'de özel eğitim okullarında bulunan zihinsel engelli bireyler düşünüldüğünde müzik sınıflarında soundbeam müzik aracının bulunması burada bulunan öğrencilerin eğitimine önemli katkıda bulunabilir.

Araştırma sonuçlarına göre ileride yapılacak araştırmalara ve uygulamalara yönelik öneriler şunlardır;

1. Zihinsel engelli öğrenciler için hizmet veren özel eğitim okullarında; müzik sınıflarının sayıları arttırılması ve sınıflarda bulunan teknolojik müzik aletlerinin çeşitlendirilmesi gereklidir.
2. Zihinsel engelli öğrenciler için hazırlanan müfredat programında müzik eğitiminde teknoloji kullanımına yer verilebilir.
3. Zihinsel engelli öğrenci gruplarında müzik eğitiminde teknoloji kullanarak yapılan çalışmaların ne kadar etkili olduğuna bakılabilir.
4. Bu durum saptamasına yönelik yapılan araştırmanın, diğer engel grupları (görme, işitme engelli vb.) için de yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.
5. Bu araştırmanın zihinsel engelli öğrenciler için hizmet veren özel eğitim okullarındaki görsel sanatlar ve beden eğitimi gibi özel yetenek gerektiren diğer dersler için de yapılması yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

Adamek, M.S. ve Darrow, A.A. (2007). Music in Special Education. (2.Edit.), USA: Amerikan Music Therapy Association. Inc

Bakanlığı, M. E. (2006). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. *Resmi Gazete*, *26184*, 31-05.

Bakanlığı, M. E. (2012). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. *Resmi Gazete*, *28360*, 21.

Bakanlığı, M. E. (2018). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. *Resmi Gazete*, *30471*, 7 Temmuz 2018.

Bakanlığı, M.E. (2017). Millî eğitim istatistikleri örgün eğitim national education statistics formal education 2016-2017.

Bozkurt, S. S. (2017). Özel eğitimde dijital destek: yardımcı teknolojiler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 3*(2), 37-60.

Bryant, D. P., ve Bryant, B. (2003). Assistive technology for people with disabilities. Boston, MA: Allyn and Bacon.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2017). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. *Pegem Atıf İndeksi*, 1-360.

Çadır, D. (2008). Zihinsel Engelli Öğrenciler İçin Müzik Terapi Yöntemine Göre Hazırlanan Sosyal Beceri Öğretim Programının Etkililiğinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çakır, Doğan, C. (2011). Türkiye'deki İlköğretim Düzeyindeki Eğitilebilir Zihinsel Engelliler İçin Müzik Eğitiminin Durumu ve Öğretim Programı Model Önerisi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı.

Edyburn, D. L. (2000). Assistive technology and mild disabilities. *Focus on Exceptional Children*, *32*(9), 1–24.

Edyburn, D. L. (2013). Critical issues in advancing the special education technology evidence base. *Exceptional Children*, *80*(1), 7–24.

Eren, B. (2014). Özel eğitimde müziğin kullanımı ve Türkiye'den uygulama örnekleri. *Procedia - Social and Behavioral Sciences 116* (2014) 2593–2597.

Friend, M., ve Cook, L. (2010). Interactions: Collaboration skills for school professionals. (Sixth Edit.), Pearson Education, New Jersey.

Hooper, J., Wigram, T., Carson, D., & Lindsay, B. (2008). A Review of the Music and Intellectual Disability Literature (1943–2006) Part Two—Experimental Writing. *Music Therapy Perspectives*, *26*(2), 80-96.

Hourigan, R. (2007). Preparing music teachers to teach students with special needs. *Update: Applications of Research in Music Education, 26*(1), 5-14.

Karabulut, H.A., Karabulut A. ve Yıkmış A. (2016). Özel eğitimde müziğe yönelik Türkiye'de 2005-2015 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin gözden geçirilmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16*(İpekyolu Özel Sayısı), 2323-2338.

Karasar, N. (2014). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara: Nobel Yayın, 26.

Kırşehirli, M. (2011). Zihinsel engelli çocuklara özbakım becerilerinin şarkı yoluyla öğretilmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu

Lee, L. (2009). An action study on developing young children's creativity and physical movement through modern technology. *Journal of College of Humanities and Social Sciences*, 7(2), 1–40.

Lee, L. (2010). Assessing the effectiveness of applying Soundbeam technology on enhancing an autistic child's disruptive behaviors and development. In L. Schraer-Joiner & K. McCord (Eds.), *Proceeding of the ISME commission seminar on Music in Special Education, Music Therapy, and Music Medicine* (pp. 8–22). International Society for Music Education.

Lee, L. (2011). A case study on integrating Soundbeam technology and music activities to enhance a special needs child's development of motor skills and attention span. *Journal of College of Humanities and Social Sciences*, 9(1), 87–108.

Lee, L. (2015). Investigating the impact of music activities incorporating Soundbeam Technology on children with multiple disabilities. *Journal of the European Teacher Education Network*, 10, 1–12.

Lee, L. (2016). *Music Activities for Children with Disabilities.* Blair, D. V., ve McCord, K. A. (Eds.).Exceptional Music Pedagogy for Children with Exceptionalities: International Perspectives. Oxford University Press.

Merriam, S. B. (2002). *Introduction to qualitative research.* Merriam S.B., (Eds.) Qualitative Research in Practice. San Francisco: Jossey-Bass Qualitative Research

Nacakcı, Z. ve Dalkıran, E. (2016). Zihin Engelli Özel Eğitim Okullarında Müzik Dersi Uygulamalarının İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8*(15), 344-356.

Önal, O. (2010). Otistik Çocuklarda Müzik Eğitimi. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kırıkkale.

Turan, D. (2006). Özel Eğitimde Müzikten Yararlanmada Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.

Zelyurt, S. (2015). Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere hayat bilgisi dersinin şarkı ile ve doğrudan öğretim yöntemiyle sunulmasının etkililik ve verimliliklerinin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Bolu.